

EL FUTUR DE LA COMUNICACIÓ AMBIENTAL

JOAQUÍN ARAUJO

La comunicació humana ni hi veu ni aclareix. No hi veu, perquè entre la naturalesa i la consciència s'ha estratificat una dura capa de pressions i sotmetiments. No aclareix, perquè la possible llum assolida es perd en objectes sense substància, en l'amorfa matèria de les realitats inconsistentes.

EMILIO LLEDÓ

Com no podia ser d'una altra manera, ja que és focus en l'espill i per tant reflex de tota la resta, bona part d'allò que s'ha relacionat amb la comunicació és, avui, poc més que tenebres. I si pretenem que siga la informació ambiental el que illumine el panorama, la norma és quelcom molt pròxim a la foscor. El mateix hom pot afirmar sobre qualsevol dels altres vessants pels quals busquem no despenyar-nos del tot. Em referesc per descomptat a la investigació, economia sostenible, educació, arquitectura i qualsevol dels sectors realment productius, és a dir, els primaris. Si una cosa és clara és que res no és clar. Ni tan sols les conseqüències reals de les trames de comunicació, individuals i domèstiques, que en un primer moment ens van anunciar com a màxims de llibertat, coneixements i interacció.

Per ampliar la idea amb un joc de paraules, que em sembla imprescindible, hom pot afirmar que el mitjà no està en els mitjans i encara menys enmig dels mitjans, que seria la millor manera que el crucial tema –ni més ni menys que el de la continuïtat de la vida– mediana/comunicara en i per a l'objectiu de desactivar l'agressió que pateix la vivacitat del planeta.

Totes aquestes afirmacions no pretenen oblidar que també, per fortuna, cremen uns pocs cresols enmig de tanta nit i que amb ells, per descomptat, pretenem orientar i orientar-nos.

■ RUMB?

Sens dubte, cap a la visibilitat i la claredat, que s'aconsegueixen, totes dues, amb transparència. En tot cas, deixem de banda des de sempre qualsevol pretensió de monopolitzar res.

La teràpia no pot passar pels mateixos modes i maneres que la malaltia. Tot el que no siga garantir la continuïtat de les diferències aconsegueix el mateix potencial de destrucció que l'actual sistema energèticoeconòmic, que òbviament resulta centripet, acaaparador i unidireccional. D'ací que les opcions més pròximes al nouvingut pensament ecològic hagen d'incloure sempre la multiplicitat com a primer principi. I ja que som en el que considere el començament, el segon pas seria el de seguir amb una reorganització profunda de les prioritats. Entre les quals destaca precisament la comunicació. Més prop del clonatge que de la diversificació. Més instrument de control que no de l'emancipació i, per descomptat, més prop del mercat que de les persones. Un servei que ens posa al seu servei. Però sobretot que no aclareix pel permanent despropòsit de donar doble o triple sentit a les paraules amb catàstrofes tan manifestes com el fet que la major part dels termes fonamentals de l'ecologia i del pensament que acompanya les propostes de respecte cap als altres siguen usades precisament per fer tot el contrari del que diuen. La recuperació del vertader sentit de les paraules, d'una comunicació destrossada fonamentalment per l'ús polític/mercantilista d'aquestes. Però com que prop del 80% del que omple els mitjans està relacionat amb els poders públics, la publicitat i l'esport, sembla que

són poques les oportunitats perquè els mitjans siguen això, mitjans, i no fins en si mateixos.

«Precisament, l'atac massiu dels mitjans d'informació sobre la consciència individual mai ha estat tan gran, però mai, com ara, a pesar de les facilitats tècniques per a expressar-se, ha estat l'home tan silenciós i tan inerm. L'anàlisi científica del llenguatge, en totes les seues manifestacions i usos, serà un element essencial en la cultura del present i d'un llarg futur. Tal vegada, l'única defensa contra la barbàrie.» Una altra reflexió de l'excel·lent Emilio Lledó que també estime essencial de cara no sols al futur de la informació ambiental sinó per a qualsevol dels futurs. És a dir, que la recuperació i millora dels sentits de les paraules, l'honradesa en l'ús del llenguatge ha de garantir el futur de la comprensió del que fem, on som, què usem i les conseqüències de fer-ho.

**«EL DETALL INSIGNIFICANT
CERTAMENT HA OCUPAT
EL LLOC DE L'ESSENCIAL
I ES TRACTA, UNA VEGADA
MÉS, DE RECUPERAR
L'ORDRE SENSAT»**

«AMANTS COM SÓN ELS MITJANS
DE LA TRAGÈDIA,
EN ABSOLUT CAL IMAGINAR
QUE SI CREIXEN LES DERIVADES
DE L'EMPITJORAMENT
DE LA VIVACITAT DEL PLANETA
NO ARRIBEM A CONTEMPLAR
UN INCREMENT SUBSTANCIAL
PEL QUE FA A NOTÍCIES»

No crec indemostrable, sinó ben al contrari, el fet que, com més crucial és una cosa, més s'allunya de la consideració que hauria d'aconseguir a través precisament dels mitjans, que ajuden, més que cap altre sistema, a la creació de criteris. Els detalls insignificants certament han ocupat el lloc de les coses essencials, i es tracta, una vegada més, de recuperar l'ordre sensat. Potser per això mateix quan es planteja qualsevol de les facetes del desenvolupament humà sense detriment del natural, és a dir, la vivacitat, la primera cosa que hem d'escometre és convertir l'anècdota de l'actualitat en la fecunda prolongació cap a les arrels, per tant la contemplació i la informació dels cicles i els processos. Ecologitzar la comunicació, en un més dels possibles usos de la biomimesi, ha de ser l'objectiu a assolir en un futur immediat. Amb beneficis substancials afegits com la possibilitat imprescindible que no siga el succés –en el 90% dels casos, catastròfic– la

notícia dominant, sinó l'explicació, l'assossegada interpretació dels motius que porten al fet i no menys a les conseqüències.

Per fortuna comptem amb dos escenaris que en una mesura molt concreta, i per tant no generalitzada, escapen a aquest moment tan poc encoratjador. I plantegen un futur clarament millor de la comunicació ambiental. Em referesc a la producció d'energia i d'aliments. Tots dos sectors compten, en efecte, amb una primera rectificació –potser serà millor– alternativa. En tots dos casos podem confiar en vertaderes apostes a llarg i contundent termini i a més amb experiències acreditades, tant per la quantitat com per la qualitat dels resultats obtinguts. I que conste que, en els escenaris dels productes ecològics, qualsevol aspecte que sobrepassi l'1% de l'oferta en una determinada faceta dels abastiments bàsics és tot un motiu d'esperança.

El «tenien raó», pronunciat pel nostre president de govern en l'antesala de la cimera de Copenhaguen, només unes hores abans que es consolidara el seu enèsim fracàs, pot donar-nos una primera pista de com aniran molts dels temes tractats pels informadors ambientals en els pròxims lustres. Però també hi cap quasi tot el contrari. No es tracta de tenir raó, sinó de rectificar amb l'ajuda d'un tractament més rigorós, pròxim a les

persones, comú, per tant, exemplificat per alguns.

En tot cas, posant-nos en una de les més plausibles situacions, la que suposa un deteriorament molt sever del medi, només cal anticipar que tot tendirà cap a paràmetres molt diferents dels que ara mateix manegem. Amants com són els mitjans de la tragèdia, en absolut cal imaginar que si creixen les derivades de l'empitjorament de la vivacitat del planeta no arribem a contemplar un increment substancial pel que fa a notícies. Que sempre serà insuficient si pretenem, com tants fem ja, que la presència en els mitjans dels temes ambientals siga eina per a canvis de models i conductes.

De totes maneres, l'element que necessàriament ha d'aflorar en els mitjans més generalistes és la figura de l'opinió ben documentada d'algú que comente l'actualitat, però sobretot els programes i projectes des de les premisses del pensament ecològic. L'analista o comentarista d'opinió ecològic ha d'acabar no

sols apareixent sinó consolidant-se. No hi ha gairebé cap manera millor de no marrar la direcció que conèixer, amb el major detall possible, les conseqüències de transitar per un determinat lloc. Ser conscients de les conseqüències o, com a mínim, ser capaços de minimitzar els efectes negatius d'aquestes des d'abans que es presenten en l'escenari és una cosa que brilla per la seua absència.

La divulgació científica de qualitat ha millorat, sens dubte. De fet, és un d'aquells petits cresols en la nit que alleugen i aclareixen. I això permet aspirar a veure créixer tot allò que s'hi relaciona. Des de la freqüència a la intensitat i, encara més a la qualitat. Se'ls escapa encara als directors dels mitjans de comunicació que, per primera vegada en la història de la comunicació a través de sistemes massius, hi ha un tipus de vulgarització dels coneixements que queda encadenat, per

més d'una anella, a la societat en el seu conjunt. Per tant a la vida quotidiana amb la cascada de propostes de comportaments lligats amb la salut personal, invariablement vinculats a les propostes de millora del medi ambient. És a dir, que estan cridats a establir una de les aliances estratègiques més necessàries en el futur immediat: la que es donarà entre les ciències de la vida i les de la salut humana.

Per un altre costat també cal

albairar un increment de les informacions, debats i comentaris sobre tot el conjunt de tecnologies que ens permetran fer el canvi de model energètic i que en no poca mesura seran del domini privat. Identificar per a implicar-s'hi, en suma.

Ens trobem, en tot cas, davant del repte més intens de la nostra pròpia història, entre altres motius per haver-nos volgut fora de la vida. D'ací que, per als canvis de model social, siga imprescindible disposar d'un ingent conjunt de coneixements, de teories per a modificar les pràctiques. D'ací també que els mitjans, i sobretot la informació ambiental, hagen d'obrir la possibilitat que, en un –esperem pròxim– futur, transitem cap a la transparència comunicant que l'essencial és la vivacitat. Aquella de la qual ja vivim; ara, a més, es tracta de conèixer-hi. Una meta inabastable sense reforçar del paper que els mitjans de comunicació mai haurien d'haver abandonat: l'educatiu.

Joaquín Araujo. Naturalista, escriptor i periodista.

**«CAL ALBIRAR UN
INCREMENT DE LES
INFORMACIONS, DEBATS
I COMENTARIS SOBRE TOT
EL CONJUNT DE
TECNOLOGIES QUE ENS
PERMETRAN FER EL CANVI
DE MODEL ENERGÈTIC»**